

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дфн Марияна Парзулова
Университет „Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас

на дисертационния труд *Ономастика на българските селища в северната част на Молдовския Буджак* на *Димитър Маринов*
за присъждане на образователната и научна степен “доктор”

Бях избрана за рецензент на дисертационния труд “Ономастика на българските селища в северната част на Молдовския Буджак” на Димитър Маринов поради факта, че дълго време работя по проблемите на ономастиката при бесарабските, таврийските и кримските българи. Освен това познавам труда на Димитър Маринов от самото начало, както и проекта, към който принадлежи (с предходни работи по темата на *Никола Куртев, Алла Войникова, Васил Кондов, Зоя Барболова, Нено Неделчев, Кирил Цанков, Тодор Балкански*). Необходимо е да подчертая, че поради известни проблеми този труд беше задържан с години от научния му ръководител - проф. дфн Т. Балкански, за да се стигне до обстоятелството в леко изменен вид да бъде публикуван под надслов „Селища с българско население в Северния Буджак” (в стилистиката на публикувани трудове на други докторанти на Института за български език с научен ръководител проф. Тодор Балкански - посочените Никола Куртев и Алла Войникова). В този труд вместо заключения са представени становища на някои от специалистите, упоменати по-горе (проф. Кирил Цанков, проф. Нено Неделчев, доц. Васил Кондов) и моето.

I. Кратки биографични данни на докторанта

Димитър Маринов е роден през 1974 г. в гр. Исперих. Завършил е българска филология в Шу „Еп. Константин Преславски” през 1997 г. От 1998 г. до момента е учител по български език и литература в ОУ „П. Р. Славейков” в гр. Варна. Има пета професионално-квалификационна степен.

През периода от 2005 до 2009 г. е делегиран представител на МОМН сред българската общност в Молдова, където е назначен на длъжност учител методик по български език и литература в Кантемирски, Кагулски, Леовски и Каушански район. От 16.02.2009 г. е свободен докторант в

Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към БАН с научен ръководител проф. Годор Балкански.

Д. Маринов е автор на две монографии: „Село Викторовка (история, бит и култура)“, издадена в Кишинев през 2007 г., и „Селища с българско население в Северния Буджак“ (2013 г.). С неговото име са свързани и четиринадесет статии, от които единадесет са научни, изследващи проблеми от областта на българския език, в частност – ономастиката на българите от Бесарабия.

II. Характеристика и оценка на дисертационния труд

От историята на езика към историята на народа ни! Това е всъщност девизът на българските езикови археолози, посочени по-горе, към които с пълно основание причислявам Димитър Маринов, автора на този труд с монографично заглавие „Селища с българско население в Северния Буджак“ и дисертационно „Ономастика на българските селища в северната част на Молдовския Буджак“.

Работата на ономаста може да се оприличи с умението на ювелира като практика и със знанията на енциклопедиста. От синхронизацията на двете умения е създаден този труд, който разбира се е осъществен под вещото ръководство на проф. Годор Балкански.

За да не повтарям моменти, които вероятно присъстват в другата рецензия, ще посоча най-общо следното, което характеризира рецензирания труд:

1. Темата е изключително актуална и важна за българистиката и българознанието.

2. Работата е с обем 354 страници и включва четири глави: *I. Селища. Ономастични системи* (6 - 152 стр.). *II. Разбор на имената* (153-199 стр.). *III. Изводи* (200 - 201 стр.). *IV. Онимикон* (202 -333 стр.), т.е. словник, в който са въведени по азбучен ред всички имена от изследваното краище.

3. Работата е съпроводена с обяснителна част, в която са посочени *целите, задачите на изследването, методиката* по средствата на ономастическия анализ и на езиковата археология. В този план трябва да отбележа, че трудът е строго ономастичен. Представени са всички записани разреди на ономастиката като имена на местности, на астрономически обекти, домашни животни, ветрове, посоки на света, ойконими, антропоними, както и етнолингвистични категории, които „лежат“ между онимията и ономията, именно: етноними, групоними, жителски имена, екстраобразни имена за българите и за съседите от типа *кап де боу*, буквално „глава на вол“, екстраобразно „инат българин“, „инат молдованин“.

Изследвани са 41 селища (настоящи и бивши) както с българи, съхранили своята езикова българщина, така и с такива, които са

русифицирани, молдованизирани, гагаузириани, но със запазена българска ономастика (имена, топоними). Селищата са от два типа: вторични колонии като *Плавне, Новия Томай, Беляковка, Стояновка* и стари колонии като *Баишкалий, Комрат* (още *Българския Йерусалим*), *Паркани*.

Изследването е извършено в изключително сложна политическа обстановка на засилена молдованизация и русификация на местното българско население, с дебългаризация на гагаузите, турски говорещите българи, които си измислят праисторическа тюркска етническа същност аналогично на българите в Македония. Освен това село *Паркани*, най-голямото българско село в света (11 000 жители), с население близко до това изследвано в говорно отношение от Зоя Барболова, Николаевска Терновка, се намира в руската военизирана зона, която създаде непризнатата от никого Приднестровска република. Човек трудно може да си представи условията на работа в това селище след граница, митница, мост, администрация, която не признава Молдовската република, откъдето идва за изследването Димитър Маринов. И тук трябва да се съглася с оценката на проф. Тодор Балкански в *Увода* към книгата на докторанта, именно, че е „Труд с главна буква“. Такива са по същество всички работи, които българските изследователи успяха да създадат в селищата с българи на север от Дунава, и по-конкретно тези, които се разпростират от р. Прут на Запад до р. Амур на Изток.

При тези условия докторантът Димитър Маринов е събрал над 3000 ономастични единици, при това е записал диалектни текстове, въвел е и някои просопографски бележки, от които може би най-знаменателната е тази за молдовския премиер Василе Тарлев.

Статиите за селищата са изработени по методика, която дава цялостен поглед за ономастичния и езиковоархеологическия материал, който после е разпределен по лингвистични параметри и е представен по азбучен ред, съобразно ономастичните категории в Речника (тук Онимикон). За илюстрация ще приведа извадки от статията за едно от малките селища в изследваните от Д. Маринов райони - *Плавне*, срв.:

„**Плавня**, *Плавне*, изчезнало българско село до Александровка, община Анений Ной, Молдова.

Метрополия: *Дивитлий*, Арцизски район на Украйна (пак там: *Хомутяновка*).

Метрополия: въпросът е особено важен. Няма съмнение, че е налице **пелигримия** в молдовското *Плавне* от *Плавни* в Украйна, старо *Барта*, по ИГСОО: 693 *Плавни* се намира в Ренийски район на Украйна, Одеска област. Тук е дадена една предпоставка за търсене на метрополията България, именно село Червенци, Варненска област, с което българите (!) поддържат контакт (дружески отношения). *Червенци* е ново име на старо *Къзълджилар* в района на Вълчи дол.

Ойконим:

Името-пилигрим *Плавне* е сякаш молдовански (румънскоезиков) деформатив на *Плевен*, тур. *Полевне, Пилевня, Палавна*, рум. *Плавне*, като мемоароним сега на няколко селища в Румъния с име *Plevna*.

Твърде вероятно е *Плавне* да е старо българско народно име на *Плевен* с народна етимология по *плавам*, подсказана при В. Никонов, Краткий топонимический словарь, 1966, с. 333 (от това място е започнало *сплаването* на дървесината надолу по река Искър)”.
Неслучайно избрах селище с ойконим *Плавне, Плавня*, за да посоча и новаторския подход в труда, който обогатява българската ономастика с категорията **ойконимна пилигримия**, т.е. с явлението пренасяне на селищно име в готов вид от метрополия, в случая *Плевен*, тур. *Плевне* в колония *Плавне*. Доколкото знам Д. Маринов съвместно с научния си ръководител – проф. Т. Балкански подготвят монографичен труд за *Пилигримията в българската ономастика*, който по друг ономастичен и езиковоархеологически начин ще осветли разселването на българите по света (срв. и книгата на Й. Заимов, „Заселване на българските славяни”, където е проследена като ойконимната основа в имената).

В една рецензия не може да се каже абсолютно всичко. Основното обаче е задължително по параметри:

1. Д. Маринов повтаря моите наблюдения, публикувани в книгите ми за наличието на **работен български наддиалект**, говорим език, който обслужва цялото българско население в условните граници, посочени по-горе (от Прут до Амур). Срещу него стоят и все още консервирани местни диалекти в Бесарабия и в Междуречието, коментирани при Васил Кондов, Зоя Барболова и Валентина Колесник.

2. В **антропонимен план**: българите пазят старата система на българското двуимие от времето преди появата на фамилно име тип *Иван Петко* и българските етноразличителни имена *Тодор, Стоян, Петко, Столейко* и под. Регистриран е и работещият тогава тип именуване по турски модел: *Иван Петкогло* „Иван син на Петко”, както и русификацията на имената, фонетично *Върбан: Варбан, Тодор: Фьодор* и под.

3. Обърнато е особено внимание на negliжирането на **булгарската тема** в руската от съветско време и молдовската ономастика с главен представител *Анатол Еремия*. Няма съмнение, че името на селището *Комрат* е етимологическият дублет *Кубрат: Кобратос*; *Табан* безспорно е по-голямото булгарско коляно *табан* със следи в Силистренско, село *Табан* в Софийско, неоснователно обяснявано от А. Чолева, Селищни имена от ЮЗ България (173), по *табан* ‘насип’.

4. **Анализът** на имената е издържан в строго научен план. Търсен е диференциалният ред, т.е. онова отличително, което все още се пази в тази ономастика като тип: разколебаният род в имената, членуването почти

повсеместно в хоронимите: *Българията, Бесарабията*; обърнато е внимание на интерференцията, лингвонимните образци, липсата на наставка –ски при РФИ. В този труд са проследени може би за първи път антропонимните типове: *Иван: Иванов, Ивановло, Иваница, Иваника* и под.

5. **Речникът** е изработен съобразно методиката, въведена в посочените по-напред трудове на Алла Войникова, Никола Куртев, Васил Кондов, безспорно създадена от проф. Т. Балкански.

6. Споделям тук недоумението си, че българските учени отбягват описанието на гагаузките селища в Бесарабия и в Приазовието. Гагаузите са също българи както урумите в тази земя, които говорят турски език, но са гърци. Разбира се, **гагаузката тема** присъства в труда на Д. Маринов.

7. **Изводите** в дисертацията са съществени и точни.

В **заключение** ще кажа следното: дисертационният труд “Ономастика на българските селища в северната част на Молдовския Буджак” на докторант Димитър Маринов съдържа *изключително ценни резултати, които представляват важни оригинални приноси за ономастиката и оттук за българознанието.*

III. Преценка на публикациите по дисертационния труд на докторанта

Димитър Маринов има общо 15 публикации, от които 2 книги и 11 научни статии. Част от работите му (1 книга и 5 статии) са отпечатани в Молдова. От общия брой публикации 8 са свързани с темата на дисертационния му труд. Статиите притежават всички качества на научни публикации, свидетелстват за добра научна подготовка на докторанта, за уменията му да изследва в дълбочина конкретен ономастичен проблем и съдържат най-вече научни приноси.

IV. Автореферат

Авторефератът на рецензираната дисертация е с обем 40 страници и е написан според всички изисквания, предявени към такъв тип работа. Представя в съкратен вид съдържанието на дисертацията по отделните ѝ части, както и приносните моменти в изследването. Там е посочен и библиографският корпус, включващ 244 заглавия, от които 9 са на латиница.

V. Лични впечатления от докторанта

От направеното изложение се разбира, че познавам отдавна докторант Димитър Маринов. Имам отлични впечатления от работата му. Тук е мястото да подчертая, че през 2012 г. го поканих на организираната от мен Международна научна конференция “Езикът и културата в

съвременния свят” в Бургас, в работата на която той взе участие и изнесе доклад.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На базата на гореизложеното считам, че рецензираният от мен дисертационен труд *Ономастика на българските селища в северната част на Молдовския Буджак*, съдържащ важни научни приноси, и представените от докторанта други материали, отговарят на всички изисквания, посочени в Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), в Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и в съответния Правилник за прилагане на ЗРАСРБ на Института за български език при БАН. Всичко това ми дава основание да кажа, че докторантът заслужава да бъде високо оценен и затова давам своя положителен вот. С пълна убеденост ***предлагам на членовете на уважаемото жури да присъдят образователната и научна степен ДОКТОР на Димитър Маринов.***

Подпис:

/ проф. дфн М. Парзулова/

22.07.2013 г.
гр. Бургас